

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta ilmastotoimia koskevan sosiaalirahaston perustamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta ilmastotoimia koskevan sosiaalirahaston perustamisesta (U 61/2021 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- EU-erityisasiantuntija Joanna Tikkanen, valtioneuvoston kanslia
- erityisasiantuntija Elina Vaara, ympäristöministeriö
- väitöskirjatutkija Antti Ronkainen, Helsingin yliopisto
- valtiotieteen tohtori Peter Nyberg
- työelämäprofessori Vesa Vihriälä

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- akatemiaturkija Timo Miettinen, Helsingin yliopisto, Eurooppa-tutkimuksen keskus
- Suomen ilmastopaneeli
- professori Päivi Leino-Sandberg

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Valtiontalouden tarkastusvirasto

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Soveltamisala ja kohde

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp

Ilmastotoimien sosiaalirahaston tarkoituksena olisi vähentää uuden päästökaupan aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia haavoittuvassa asemassa oleviin kotitalouksiin, mikroyrityksiin ja liikenteen käyttäjiin. Rahaston käyttö edellyttäisi asetusehdotuksen 3 artiklan mukaan jäsenvaltiokohtaisen suunnitelman laatimista (Social Climate Plans). Jäsenvaltioilta edellytettäisiin asetusehdotuksen 14(1) artiklan mukaan vähintään 50 %:n kansallista osarahoitusta suunnitelmien kokonaiskustannuksista.

Rahasto tukisi asetusehdotuksen 5(3) artiklan mukaan ainoastaan toimia, jotka eivät aiheuttaisi merkittävää haittaa millekään muulle ilmasto- tai ympäristötavoitteelle (niin kutsuttu ”do no significant harm” –periaate).

Komission ehdotuksen mukaan haavoittuvia kotitalouksia olisivat 2 artiklan mukaan energiaköyhyydestä kärsiviä kotitalouksia tai kotitalouksia, mukaan lukien alemman keskitulotason kotitaloudet, joihin kohdistuu merkittävästi rakennusten sisällyttämisestä päästökauppaan aiheutuvia hintavaikutuksia ja joilla ei ole varaa kunnostaa käytössään olevia rakennuksia.

Haavoittuvassa asemassa olevilla tieliikenteen käyttäjillä tarkoitetaan komission asetusehdotuksen 2 artiklan mukaan liikenteen käyttäjiä, myös alemman keskitulotason kotitalouksiin kuuluvia, joihin kohdistuu merkittävästi tieliikenteen sisällyttämisestä päästökauppaan aiheutuvia hintavaikutuksia ja joilla ei ole varaa ostaa päästöttömiä ja vähäpäästöisiä ajoneuvoja tai mahdollisuutta siirtyä vaihtoehtoisiin kestäviin liikennemuotoihin, julkinen liikenne mukaan luettuna, erityisesti maaseudulla ja syrjäisillä alueilla.

Mikroyrityksillä tarkoitetaan yrityksiä, jotka työllistävät alle kymmenen henkilöä ja jonka vuosiliikevaihto tai vuositulo on enintään kaksi miljoonaa euroa. Haavoittuvilla mikroyrityksillä tarkoitetaan komission asetusehdotuksen 2 artiklan mukaan mikroyrityksiä, joihin kohdistuu merkittävästi rakennusten sisällyttämisestä päästökauppaan aiheutuvia hintavaikutuksia ja joilla ei ole varaa kunnostaa omistamaansa rakennusta.

Asetusehdotuksen 25 artiklan mukaan komissio antaisi delegoituja säädöksiä yhteisistä indikaattoreista, joiden avulla raportoitaisiin edistymisestä ja seurattaisiin sekä ja arvioitaisiin rahaston 1 artiklassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Asetusehdotuksen tarkastelussa on syytä erottaa asetusehdotuksessa määritellyt varojenjakokriteerit, joiden perusteella määritellään jäsenvaltiokohtainen enimmäissaanto ja toisaalta rahoituksen toimeenpanoon sovellettavat sisällölliset painotukset, jotka ohjaavat jäsenvaltiokohtaista varojen käyttöä.

Jäsenvaltiokohtaisen suunnitelman (Social Climate Plan) sisältö, hyväksyntä ja raportointi

Komission ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden tulisi laatia kansalliset suunnitelmat joihin tulisi sisällyttää johdonmukainen joukko toimenpiteitä ja investointeja, joilla puututtaisiin hiilen hinnoittelun vaikutuksiin haavoittuviin kotitalouksiin, haavoittuviin mikroyrityksiin ja haavoittuviin liikenteen käyttäjiin. Näillä toimenpiteillä ja investoinneilla voitaisiin varmistaa kohtuuhintainen lämmitys, jäähdytys ja liikkuminen siten, että samalla tuetaan ja nopeutetaan unionin ilmastotavoitteiden saavuttamiseen tarvittavia toimenpiteitä.

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp

Suunnitelmaan voisi 3(2) ja 6(1) artiklan mukaan sisältyä myös tilapäistä suoraa tulotukea haavoittuville kotitalouksille ja kotitalouksille, jotka ovat haavoittuvia liikenteen käyttäjiä, joilla vähennettäisiin rakennusten ja tieliikenteen päästökaupasta johtuvan fossiilisten polttoaineiden hinnannousun välittömiä vaikutusta. Suorat tulonsiirrot voisivat ehdotuksen mukaan siten kattaa ainoastaan kuluja ja vaikutuksia, jotka aiheutuvat suoraan uudesta päästökaupasta.

Rahastosta voitaisiin asetusehdotuksen 8 artiklan mukaan tukea myös julkisia ja yksityisiä yhteisöjä sillä edellytyksellä, että toimenpiteiden tai investointien viimekätiset hyödynsaajat olisivat haavoittuvassa asemassa olevia kotitalouksia, liikenteenkäyttäjiä tai mikroyrityksiä. Tällöin jäsenvaltioiden suunnitelmassa tulisi esittää, miten varmistetaan rahoituksen täysimääräinen siirtyminen haavoittuvassa asemassa oleville kotitalouksille, liikenteenkäyttäjille tai mikroyrityksille.

Suunnitelmien hankkeita voisivat olla rahoitus toimenpiteisiin ja investointeihin, joilla parannettaisiin energiatehokkuutta tai rahoitetaan vähä- tai nollapäästöistä liikennettä, energiatehokkuutta parantavien toimenpiteiden toteuttaminen, rakennusten korjausrakentamista koskevat hankkeet tai vähähiilisyteen siirtymistä lämmityksessä ja jäähdytyksessä sisältäen uusiutuvan energiantuotannon.

Suunnitelmien olisi oltava sopusoinnussa jäsenvaltioiden Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toimintasuunnitelmien, Euroopan sosiaalirahasto plussan sekä koheesiopolitiikan toimenpiteohjelmien, elpymis- ja palautumissuunnitelmien, rakennusten peruskorjausstrategioiden ja kansallisten energiasuunnitelmien kanssa. Suunnitelmien olisi myös oltava täydentäviä kansallisten oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmiin nähden.

Jäsenvaltioiden suunnitelmat toimitettaisiin asetusehdotuksen 3 artiklan mukaan energiaunionin ja ilmastotoimien nk. hallintomalliasetuksen mukaisten kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien päivittämisen yhteydessä, joten niiden tulisi olla valmiita 30.6.2024.

Ehdotuksen mukaan komissio arvioisi asetusehdotuksen 15 artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden suunnitelmien merkityksellisuyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta. Asetusehdotuksen 16 artiklan mukaan komissio antaisi täytäntöönpanosäädöksellä joko myönteisen tai kielteisen arvion kansallisesta suunnitelmasta kuuden kuukauden sisällä. Mikäli komissio antaisi suunnitelmasta kielteisen arvion, olisi asianomaisen jäsenvaltion toimitettava suunnitelma uudelleen otettuaan huomioon komission arvion.

Asetusehdotuksen 17 artiklassa säädetään suunnitelmien muuttamisesta. Koska rahaston toiminta alkaisi jo ennen uuden päästökaupan käynnistymistä, voisi uusi päästökauppa vaikuttaa jäsenvaltioiden suunnitelmiin sisältyvien toimien toteuttamiskelpoisuuteen. Tästä syystä jäsenvaltioiden tulisi komission ehdotuksen mukaan arvioida suunnitelmiansa tarkoituksenmukaisuutta 15 maaliskuuta 2027 mennessä. Jäsenvaltioiden suunnitelmien päivitystarve voisi ehdotuksen mukaan johtua myös muista objektiivisista tekijöistä. Komissio arvioi päivitettyt suunnitelmat 15 artiklan mukaisesti ja antaisi uuden täytäntöönpanosäädöksen päivitetystä suunnitelmasta.

Asetusehdotuksen 20 artiklassa säädetään unionin taloudellisten etujen suojaamisesta. Jäsenvaltioiden olisi rahaston toimeenpanossa toteutettava asianmukaiset toimenpiteet unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi ja sen varmistamiseksi, että rahastosta tuettuihin toimenpiteisiin ja in-

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp

vestointeihin liittyvien varojen käytössä noudatettaisiin sovellettavaa unionin ja kansallista lainsäädäntöä, erityisesti petosten, lahjonnan ja eturistiriitojen ehkäisemisen, havaitsemisen ja korjaamisen osalta.

Lisäksi jäsenvaltioiden tulisi asetusehdotuksen 23 artiklan mukaan raportoida suunnitelman toimeenpanosta kansallisen ilmasto- ja energiastrategian raportoinnin (National Energy and Climate Progress Report) yhteydessä joka toinen vuosi.

Rahaston rahoitus ja toiminta

EU:n budjetista rahoitettavan rahaston kooksi ehdotetaan asetusehdotuksen 9 artiklan mukaan 72,2 miljardia euroa (käyvin hinnoin). Rahaston koko vastaisi 25 % tieliikenteen ja rakennusten lämmityksen päästökaupan ennakoituista tuotoista. Rahasto käynnistyisi vuonna 2025 ja päättyisi vuonna 2032, jolloin rahaston toiminta jakautuisi kahdelle monivuotiselle rahoituskehyskaudelle.

Nykyisen rahoituskehyskauden puitteissa, vuosien 2025—2027 välisenä aikana, rahaston budjetti olisi 23,7 miljardia euroa. Komission ehdotuksen mukaan rahasto rahoitettaisiin kehyskauden osakkeesta 3 Luonnonvarat ja ympäristö osana Ympäristö- ja ilmastotoimet -alaotsikkoa. Rahaston rahoitus jakautuisi niin, että Ympäristö- ja ilmastotoimet -alaotsikkoa korotettaisiin 2 176 miljoonalla eurolla vuonna 2025, 9 132 miljoonalla eurolla vuonna 2026 ja 8 786 miljoonalla eurolla vuonna 2027 (vuoden 2018 hinnoin). Rahaston kuluvalla kehyskaudella aiheuttaman 23,7 miljardin euron lisärahoitustarpeen kattamiseksi tulisi komission mukaan korottaa voimassa olevan rahoituskehysasetuksen enimmäismääriä.

Komission päästökauppadirektiivin muutosehdotuksen mukaan vuodesta 2026 lähtien osa tieliikenteen ja rakennusten lämmityksen päästökaupan huutokauppatuloista ohjattaisiin EU:n omaksi varaksi. Jäsenvaltiot luovuttaisivat siis osan keräämistään uuden päästökaupan huutokauppatuloista EU-budjettiin omina varoina. Näiden uusien tulojen mukaan ottaminen edellyttäisi muutoksia EU:n omia varoja koskevaan päätökseen ja päätöksen yksimielistä hyväksyntää neuvostossa sekä ratifiointia kaikissa jäsenvaltioissa. Komissio ei ole vielä antanut esityksiä monivuotisen rahoituskehyskauden ja omia varoja koskevan päätöksen muuttamisesta. Näitä koskevat esitykset odotetaan annettavan myöhemmin syksyllä 2021.

Vuosina 2028—2032 rahasto rahoitettaisiin seuraavan monivuotisen rahoituskehyskauden budjettivaroista sen mukaan kuin varoja olisi saatavilla tulevan monivuotisen rahoituskehyskauden enimmäismäärien mukaisesti. Komission ehdotuksessa vuosien 2028—2032 välisenä aikana rahaston budjetti olisi 48,5 miljardia euroa Komission on määrä antaa esityksensä seuraavaksi rahoituskehyskaudeksi ennen 1.7.2025.

Komission ehdotuksen mukaan rahaston toimien ja investointien sisältyisi edellytys vähintään 50 prosentin kansallisesta osarahoituksesta. Komission ehdotuksen mukaan kansallinen osarahoitusosuus rahoitettaisiin jäsenvaltioille tuloutettavista päästökaupan huutokauppatuloista.

Avustukset maksettaisiin asetusehdotuksen 19 artiklan mukaan jäsenvaltion esittämän maksupyynnön perusteella, mikäli kansallisessa suunnitelmassa sovitut välitavoitteet ja tavoitteet arvi-

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp

oitaisiin komission toimesta saavutetuiksi. Jäsenvaltioiden olisi toimitettava tällaiset maksupyynnöt komissiolle kerran tai kahdesti vuodessa 31 päivään heinäkuuta mennessä. Siten jäsenvaltiot saisivat korvaukset suunnitelmassa määritettyjen toimien toteuttamisesta jälkikäteisesi.

Komission ehdotuksen mukaan rahaston toiminta päättyisi vuonna 2032. Komissio raportoisi rahaston toiminnasta Euroopan parlamentille ja neuvostolle 1 heinäkuuta 2028 mennessä ja vuoden 2033 loppuun mennessä komissio toimittaisi rahaston toiminnasta Euroopan parlamentille ja neuvostolle jälkikäteisvaikutusarvion asetusehdotuksen 24 artiklan mukaan.

Jäsenvaltiokohtaisen enimmäissaannon määräytyminen

Komission ehdotuksen mukainen jäsenvaltiokohtainen enimmäissaanto perustuisi seuraaviin kriteereihin:

maaseudulla asuva köyhyysriskin alla elävä väestö vuonna 2019

kotitalouksien yhteenlasketut polttoaineen poltosta aiheutuvat hiilidioksidipäästöt (vuosien 2016—2018 keskiarvo)

prosenttiosuus energiaköyhyysriskin alla elävästä väestöstä, jolla on lämmitys-, sähkö- ja vesilaskurästejä vuonna 2019

jäsenvaltion kokonaisväestö vuonna 2019

jäsenvaltion bruttokansantulo asukasta kohti mitattuna ostovoimastandardilla vuonna 2019

vuosien 2016—2018 vertailupäästöjen keskiarvo uuden päästökaupan aloilla

Edellä mainittuja kriteerejä mukautettaisiin ja kerrottaisiin asetusehdotuksen liitteessä I esitetyn laskentakaavan mukaisesti. Asetusehdotuksen liitteessä II esitetään laskentakaavan mukaiset jäsenvaltiokohtaiset enimmäissaanto-osuudet rahastosta.

Suomen enimmäissaanto rahastosta olisi ehdotuksen mukaan 387 milj. euroa eli 0,54 prosenttia % rahaston kokonaiskoosta. Suurimmat rahaston saajat olisivat Puola (17,6 %; 12,7 mrd. euroa), Ranska (11,2 %; 8,1 mrd. euroa), Italia (10,81 %; 7,8 mrd. euroa) ja Espanja (10,53 %; 7,6 mrd. euroa). Ruotsin saanto (0,62 %; 0,445 mrd. euroa) olisi hieman Suomen saantoa suurempi ja Tanskan saanto (0,50 %; 0,361 mrd. euroa) lähellä Suomen saantoa.

Saanto kohdistuisi komission ehdotuksessa korostetusti keskimääräistä alemman tulotason jäsenvaltioihin. Koska Suomi kuuluu keskimääräistä korkeamman tulotason jäsenvaltioihin, jäisi Suomen saanto-osuus siten alhaiseksi. Korkeampi tulotaso näkyy myös siinä, että maaseudulla asuvien köyhyys ei Suomessa ole erityisen korkea. Tarkasteltaessa enimmäissaantoja asukasta kohden, jäisi Suomen enimmäissaanto esimerkiksi lähes puoleen Ranskalle kohdennettavasta asukaskohtaisesta enimmäissaannosta. Komission ehdottamia kriteerejä ja niihin sovellettavia keskinäisiä painotuksia tarkastellaan edelleen ja ne edellyttävät lisäselvitystä.

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp

Valtioneuvoston kanta

55-valmiuspaketista julkaistun komission tiedonannon e-kirjeen käsittelyn yhteydessä EU ministerivaliokunta (3.9.2021) linjasi, että Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut Pariisin ilmastopimukseen. Tavoite edellyttää pitkän aikavälin ilmastotoimien rakentamista siten, että EU:n hiilineutraalius saavutetaan sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla ennen vuotta 2050. Osana tätä tavoitetta valtioneuvosto pitää tärkeänä, että 55-valmiuspaketista käytävien neuvottelujen lopputuloksena kokonaisuudessaan saavutetaan vuodelle 2030 asetettu vähintään 55 % ilmastotavoite, joka voidaan myös ylittää.

Valmiuspaketin ehdotuksilla on lukuisia ristikkäisvaikutuksia, ja valtioneuvosto korostaa, että valmiuspaketin kunnianhimoitason ylläpitäminen kokonaisuutena tulee varmistaa.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että neuvottelut edistyvät ripeästi, jotta toimeenpanolle jää riittävästi aikaa. Samalla valtioneuvosto korostaa, että 55-valmiuspaketti myös ohjaa EU:n siirtymää kohti ilmastoneutraalia taloutta. Siirtymä tulee toteuttaa sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä, vaikuttavalla ja kustannustehokkaalla tavalla huomioiden luontokadon ehkäisyyn, digitalisaatioon sekä siirtymän oikeudenmukaisuuteen liittyvät näkökohdat.

Valtioneuvosto arvioi ehdotuksia kansallisen ja eurooppalaisen kokonaisedun näkökulmasta. Ilmastovaikutusten lisäksi ehdotusten tulee monipuolisesti huomioida vaikutukset muun muassa kilpailukykyyn, valtion tulokertymään ja Suomen maksuihin EU:lle. Lisäksi on tärkeää systemaattisesti arvioida päätösten vaikutuksia kansalaisten hyvinvointiin.

Valtioneuvosto korostaa yleisellä tasolla, että siirtymä hiilineutraaliin yhteiskuntaan tulee tehdä sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisella tavalla. Ilmastopolitiikan yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden kannalta on tarpeen, että ilmastotoimien mahdollisia haitallisia tulonjakovaikutuksia kompensoidaan etenkin pienituloisille ja haavoittuvassa asemassa oleville. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että komissio kiinnittää huomiota ilmastotoimien oikeudenmukaiseen toteutumiseen. Valtioneuvosto suhtautuu kuitenkin erityisen kriittisesti kotitalouksille maksettaviin suoriin tulotukiin EU:n talousarviosta ja painottaa päällekkäisten kompensatiojärjestelmien välttämistä.

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti positiivisesti esitykseen tieliikenteen ja rakennusten lämmityksen päästöt kattavasta uudesta EU-laajuisesta päästökaupasta, Valtioneuvoston tarkempi kanta päästökauppadirektiivin uudistamiseen on esitetty erillisessä U-kirjeessä (U 60/2021 vp).

Valtioneuvosto ei kuitenkaan pidä tieliikenteen ja rakennusten uuteen päästökauppajärjestelmään kytkeytyvää komission ehdotusta ilmastotoimien sosiaalirahastosta tarkoituksenmukaisena ja suhtautuu siihen erityisen kriittisesti.

Mikäli 55-valmiuspaketin toteutuminen tai Suomen tavoitteisiin nähden riittävän kunnianhimoisen kokonaisuuden saavuttaminen edellyttäisivät myöhemmässä vaiheessa lisäarviointia, valtioneuvostolla on valmius tarkastella vaihtoehtoja, jotka mahdollistavat eduskunnan kantojen ja Suomen ilmastopoliittisten tavoitteiden mukaisen ratkaisun. Valtioneuvosto katsoo, että mahdol-

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp

lisiin ratkaisuihin liittyä useita selvitystä ja arviointia vaativia seikkoja, joita on mahdollista arvioida vasta myöhemmissä vaiheissa.

Huomioita komission ehdotuksen sisältöön liittyen

Valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti EU:n budjetin omien varojen käyttämiseen uuden ilmasto- toimia koskevan sosiaalirahaston rahoittamisessa. Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti komission ehdottamaan rahaston suureen kokoon, ottaen huomioon vasta sovitun monivuotisen rahoituskehityksen ja elpymisvälineen huomattavat lisäpanostukset ilmastotoimiin. Näiden lisäpanostusten mahdollinen osittainen uudelleenkohdentaminen erityisesti sosiaalirahaston tavoitteiden toteuttamiseen edellyttää lisäselvitystä. Lisäksi valtioneuvosto suhtautuu erityisen kriittisesti komission ehdottamaan lähtökohtaan, jonka mukaan rahaston perustaminen edellyttäisi voimassa olevan EU:n monivuotisen rahoituskehityksen avaamista ja huomattavaa kasvattamista, ja jolla tehtäisiin ennakkollisia sitoumuksia EU:n tulevalle rahoituskehyskaudelle vuoden 2028 jälkeen.

Valtioneuvosto suhtautuu erityisen kriittisesti ehdotukseen sisältyvään mahdollisuuteen rahoittaa suoria tulotukia EU:n talousarviosta, jolloin EU toimisi jäsenvaltioiden rinnalla suorien sosiaalietuuksien rahoittajana. Valtioneuvosto katsoo, että jäsenvaltioiden tulee ensisijaisesti vastata perusturvan vähimmäistasosta sosiaaliturva- ja -huoltojärjestelmien osana.

Valtioneuvoston alustavan arvion mukaan rahaston perustamiseksi tarvittavat oikeusperustat on asianmukaisesti valittu. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotetut oikeusperustat sinällään mahdollistavat sellaisen rahaston perustamisen, jonka avulla pyritään unionin ilmastotavoitteiden saavuttamiseen, jonka tavoitteena on edistää siirtymistä ilmastoneutraaliuteen ja vähentää riippuvuutta fossiilista polttoaineista, ja jolla annetaan jäsenvaltioille niiden omia toimia täydentävää taloudellista tukea toimenpiteiden ja investointien rahoittamiseksi mm. seuraavilla aloilla: energiatehokkuus, rakennusten peruseräparannukset, kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen sekä päästötön ja vähäpäästöinen liikkuminen ja liikenne. Jatkokäsittelyssä on kuitenkin vielä erikseen oikeudellisesti arvioitava sitä, mahdollistavatko ehdotetut oikeusperustat myös ehdotuksen 3 artiklan 2 kohdan ja 6 artiklan 1 kohdan mukaisen tilapäisen suoran tulotuen kompensoinnin jäsenvaltioiden haavoittuville kotitalouksille ja liikenteen käyttäjille.

Valtioneuvosto pitää komission ehdottamia varojenjakokriteerejä ja niiden keskinäisiä painotuksia Suomen kannalta epäedullisina ja osin epätarkoituksenmukaisina suhteessa rahaston tavoitteisiin.

Valtioneuvosto katsoo, että neuvoston roolia kansallisten suunnitelmien hyväksymisessä tulee pyrkiä vahvistamaan. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että asetusehdotuksella siirretäisiin komissiolle säädösvaltaa antaa delegoituja säädöksiä asetuksen täydentämiseksi. Yleisenä huomiona valtioneuvosto pitää tärkeänä, että toimivallan siirrot määritellään täsmällisesti ja tarkkarajaisesti.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti siihen, että suunnitelmien toimeenpanossa jäsenvaltioiden edistymistä seurataan kansallisten ilmasto- ja energiasuunnitelmien päivittämisen yhteydessä. Tämä vähentää myös hallinnollista taakkaa. Jatkovalmistelussa valtioneuvosto kiinnittää huomiota

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp

miota ehdotetuilla toimilla saavutettavaan EU-tason lisäarvoon, kustannustehokkuuteen, sosiaaliseen ja alueelliseen oikeudenmukaisuuteen sekä hallinnolliseen taakkaan.

Omien varojen järjestelmän kehittämisestä

Valtioneuvosto suhtautuu avoimesti ja rakentavasti EU:n omien varojen järjestelmän, eli rahoituskehityksen tulopuolen, kehittämiseen ottaen huomioon myös elpymisvälineen rahoittamiseen liittyvät näkökohdat. EU:n omia varoja kehittämällä voidaan esimerkiksi vähentää elpymisvälineen takaisinmaksusta jäsenvaltioille aiheutuvaa maksuosuutta.

Lisäksi EU:n rahoitusta koskevia uudistuksia tehtäessä valtioneuvosto pitää tärkeänä mahdollisten uudistusten yhteyttä unionin keskeisiin tavoitteisiin, kuten ilmastonmuutoksen torjuntaan.

EU:n rahoitusjärjestelmän jatkekehittämisen, mukaan lukien uusien omien varojen lähtökohtana tulee olla, etteivät järjestelmään tehtävät muutokset suhteettomasti lisää Suomen maksutaakkaa tai aiheuta muuten kohtuuttomia lisäkustannuksia Suomen kansantaloudelle ja talouden toimijoille. EU:n rahoituslähteitä koskevien päätösten tulee kuulua jatkossakin jäsenvaltioille.

Valtioneuvosto tarkastelee 55-valmiuspaketin kokonaisuuteen sisältyvien ehdotusten rahoituskellisia vaikutuksia yhtenä kokonaisuutena ja tarkentaa kantaansa niihin neuvottelujen edetessä. Viime vaiheessa Suomen kannat 55-valmiuspaketin kokonaisuuteen muodostetaan Suomen konkaiset huomioiden.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokuntakäsittelyn lähtökohdat. Nyt arvioitava valtioneuvoston kirjelmä kytkeytyy osaksi EU:n Fit for 55 -toimenpidekokonaisuutta.

55-valmiuspaketin keskeinen instrumentti on päästökauppajärjestelmän laajentaminen: uudistusten myötä 2/3 päästöistä kuuluisi järjestelmän piiriin (tällä hetkellä 41 %). Lentoliikenteen päästökaupassa ilmaisista päästöoikeuksista luovuttaisiin ja kansainvälisen lentoliikenteen päästöjen hyvitysjärjestelmä saatettaisiin voimaan EU:ssa. Meriliikenteen hiilidioksidipäästöt sisällytetään päästökauppaan asteittain vuosina 2023—2026. Tieliikenteen ja rakennusten päästöille tulisi erillinen päästökauppajärjestelmä, joka kohdistuisi polttoaineen jakelijoihin. Hiilirajamekanismilla pyritään välttämään hiilivuotoja ja sitouttamaan kolmansia maita ilmastotavoitteisiin (TaVL 49/2021 vp).

Energiaverodirektiivin tavoitteena on puolestaan varmistaa, että energiatuotteiden ja sähkön verotus heijastaisi paremmin tuotteiden ympäristövaikutuksia: energian määräperusteisesta verotuksesta siirryttäisiin energiasisältöperusteiseen veromalliin. Taakanjakoasetuksen maakohtaisia sitovia päästövähennysvelvoitteita muutettaisiin ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. LULUCF-asetuksen muutoksilla maankäytön, maankäytön muutoksen ja metsien päästöt ja nielut sisällytetään EU:n ilmastotavoitteisiin (TaVL 45/2021 vp). Uusiutuvan energian direktiiviehdotuksen (RED II) muutosehdotuksessa unionin yhteinen uusiutuvan energian tavoite nostetaan 32 prosentista 40 prosenttiin (TaVL 40/2021 vp). Energiatuhokkuusdirektiivin tavoitteena on, että energi-

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp

ankulutuksen yleistavoitteet muutettaisiin sitoviksi, niitä kiristettäisiin merkittävästi ja tavoite jyvitetäisiin jäsenvaltioille (TaVL 38/2021 vp).

Liikennettä keskeisesti koskevia ehdotuksia ovat henkilö- ja pakettiautojen hiilidioksidiraja-arvojen tiukentaminen, vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluinfrastruktuurin kehittäminen (TaVL 46/2021 vp), kestävämmät lentoliikennepolttoaineet (TaVL 42/2021 vp) sekä meriliikennepolttoaineet (TaVL 44/2021 vp).

Talousvaliokunta on ottanut toimialansa mukaisesti kantaa lainsäädäntöehdotuksiin edellä viitatuissa lausunnoissaan.

Nyt käsillä olevan kirjelmän mukaisen, rahastoa koskevan ehdotuksen valmistelu on tällä hetkellä vielä varhaisessa vaiheessa, eikä kaikkia keskeisiä elementtejä ole vielä tiedossa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valmiuspaketin taloudellisten vaikutusten jonkinlainen kompensointi on kuitenkin tosiasiallisesti edellytys sille, että eräät keskeiset paketin osa-alueet tulevat jäsenvaltioissa hyväksytyiksi. Talousvaliokunta huomauttaa, että tämä kytkös ei ole saanut valtioneuvoston kirjelmässä riittävää painoarvoa. Ottaen huomioon käsittelyssä olevan sääntelyn ongelmat, talousvaliokunta alleviivaa tarvetta valmiuspaketin yksittäisten esitysten vaikutusten paremmalle arvioinnille ja tarvittaessa muokkaamiselle tavalla, joka minimoi kustannuksia ja siten samalla niiden kompensoimisen tarvetta. Talousvaliokunta korostaa, että tämä olisi kestävämpi tie valmiuspaketin tavoitteiden saavuttamiseen, kuin käsittelyssä olevan rahaston kaltaisten kompensatioinstrumenttien rakentaminen.

Rahaston tarkoitus. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden rahaston tarkoituksena olisi kompensoida edellä kuvatun kokonaisuuden hintavaikutusta heikoimmassa asemassa oleville tahoille. Talousvaliokunta huomauttaa, että rahaston (72,2 miljardia euroa) kannatettavasta tarkoituksesta huolimatta ehdotettu tapa tavoitteiden saavuttamiseksi on monin tavoin ongelmallinen.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota erityisesti siihen, että rahaston tavoitteen saavuttamiseksi on jo nykyiselläänkin olemassa lukuisia erilaisia instrumentteja, jotka näyttävät olevan osin päällekkäisiä nyt käsittelyssä olevan ehdotuksen kanssa. Taloudellisissa vaikeuksissa olevat yritykset voivat saada tukea oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta poikkeuksellisia olosuhteita varten tilapäisten valtioneuvoston päätösten mukaisesti. Innovaatorahaston tarkoituksena on tukea uusia vähähiilisiä innovaatioita. Lisäksi on vielä Modernisaatorahasto joka koskee vähemmän vauraita jäsenvaltioita. Myös koheesio- ja aluepolitiikan saralla on lukuisia, vakiintuneita instrumentteja näiden samojen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Kokonaisuus on erittäin moninainen, ja rahastojen profiilit jäävät osin epäselviksi. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto toimittaa talousvaliokunnalle kattavan selvityksen viherään siirtymän tukemiseksi luotujen rahoitusmekanismien kokonaisuudesta.

Rahaston varojen lähteet. Rahaston rahoitus on vielä osin avoinna. On kuitenkin linjattu, että se toimisi vuosina 2025—2032 ja siten ulottuisi kahdelle rahoituskehyskaudelle. Vuodesta 2026 lähtien osa uudesta tieliikenteen ja rakennusten lämmityksen päästökaupan huutokauppatuloista ohjattaisiin EU:n omaksi varaksi. Tämä merkitsee, että rahaston toiminta alkaisi ennen sen keskeisen rahoituslähteen toiminnan aloitusta.

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp

Uudet omat varat edellyttäisivät muutoksia EU:n omia varoja koskevaan päätökseen. Myös säädöstä monivuotisesta rahoituskehiksestä olisi muutettava, koska rahaston kuluvan kehyskauden lisärahoitustarve olisi 23,7 miljardia euroa.

Koska kysymyksessä on poikkeuksellisella tavalla perussopimusten mukaisia EU:n jäsenvaltioiden budjettisuvereniteetin rajoja ja kansalliseen päätöksentekotoimivaltaan kuuluvaa sosiaalihuollon turvaamista sivuava toimenpidekokonaisuus, on sen oikeutuksen kannalta olennaista, että se on kertaluonteinen ja tarkkarajainen.

Talousvaliokunta huomauttaa, että kertaluonteisuuden ongelma ei ilmene varsinaisesti juuri tämän, yksittäisen rahaston kohdalla, vaan sen ulkopuolella: yksittäiset rahoitusoperaatiot näyttävätkin kertaluonteisilta, mutta näiden operaatioiden kumulaatio vesittää lupauksen kertaluonteisuudesta.

Tarkkarajaisuusvaatimuksen on aiemmin (E 64/2020 vp, U 27/2020 vp, VNS 6/2020 vp ja HE 260/2020 vp) katsottu toteutuvan siten, että budjettisuvereniteetti katsotaan turvatuksi, kun se kriteeristö ja ne elementit, joiden soveltamisella päädytään maksu- ja saanto-osuuksien laskentamalliin, on tarkkaan määritelty. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on korostunut tarve varmistaa Suomen EU-vastuiden tarkkarajaisuus. Suomen vastuiden määrää ja riskien toteutumisen todennäköisyyttä koskeva kokonaisarviointi ratkaisee, voidaanko ehdotuksia pitää perustuslain mukaisina (PeVL 11/2020 vp, PeVL 12/2020 vp).

Talousvaliokunta katsoo, että Suomen tulee torjua kehityssuuntaa, jossa perustetaan kumulatiivisesti yhä uusia instrumentteja, joilla jäsenvaltioilta kerätään ja jaetaan takaisin varoja samankaltaisin tai yhdensuuntaisin kriteerein siten, että maksutaakan epäsymmetria toteutuu samankaltaisesti useissa instrumenteissa. Yksittäisen jäsenvaltion asema riippuu kuitenkin lopulta sille kohdistuvasta eri instrumenttien myötä kumuloituvasta maksuosuudesta ja niistä kriteereistä, joiden perusteella sen kansalaiset ja yritykset voivat hyödyntää tukijärjestelmiä.

Rahaston varojen käyttö. Talousvaliokunta toteaa, että valmiuspaketti on kaiken kaikkiaan periaatteellisesti, oikeudellisesti ja taloudellisesti merkittävä toimenpidekokonaisuus, jolla on kauaskantoisia vaikutuksia EU:n tulevaisuuteen. Rahastosta myönnettävät avustukset voisi jäsenvaltioissa käyttää toimiin, jotka vähentäisivät riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja edesauttaisivat siirtymää kohti vähä- ja nollapäästöistä liikennettä ja rakennusten lämmitystä. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltiot määrittäisivät nämä toimet kansallisten tarpeidensa mukaan. Rahaston tukemia toimia voisivat olla esimerkiksi sähköajoneuvojen tai -pyörien hankintatuet, energiatehokkaat laiteinvestoinnit tai asuntokannan energiatehokkuus- ja lämmitystapamuutokset. Lisäksi rahasto täydentäisi EU:n budjetin muita vihreää siirtymää tukevia ohjelmia.

Talousvaliokunta toteaa, että esimerkiksi harmaan talouden torjunnan tila on jäsenvaltioissa varsin eri tasoilla ja sen on tunnistettu olevan merkittävä elementti, joka osaltaan vaikuttaa tiukkaa talouskuria edustavien valtioiden valmiuteen ottaa kantaakseen riskiä toisten valtioiden talouden toimijoiden suoriutumisesta ilmastonmuutoksen hillintään tähtäävissä toimissa. Suomen tulee joka tapauksessa edellyttää, että eri instrumenteista saatujen tukien valvontahavainnot ovat kaikkien tukia myöntävien tahojen käytössä ja todennetut väärinkäytökset estävät uusien tukien myöntämisen.

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että ilman nyt ehdotettua rahastoa uudet omat varat olisivat käytettävissä elpymisvälinettä rahoittavan yhteisvelan takaisinmaksuun. Talousvaliokunta muistuttaa, että eduskunta on aikaisemmin edellyttänyt, että uusien omien varojen tulee edistää verotuksen oikeudenmukaisuutta ja vahvistaa EU:n taseisia toimia veropetosten ja veronkierron torjumiseksi. Valtiovarainvaliokunnan aikaisemman kannan mukaan (VaVM 4/2021 vp — HE 260/2020 vp) uudet omat varat olisivat perusteltuja tilanteissa, joissa veroa tai maksua ei voida tehokkaasti kerätä minkään yksittäisen jäsenvaltion toimesta. Talousvaliokunta pitää selvitettyinä, että ilman nyt ehdotettua sosiaalirahastoa jäsenmaiden valtioiden tulot olisivat käytettävissä niiden oman harkinnan mukaan sellaisiin sosiaalipoliittisiin tarkoituksiin, joita nyt ehdotettu rahasto tavoittelee. Rahasto ei siten ole välttämätön uuden päästökaupan vaikutusten pehmentämiseksi vaan se näyttäytyy tosiasiallisesti sosiaalipolitiikan yhdenmukaistamisen ja siihen liittyvien tulonsiirtojen rahoittamisen välineenä. Tässä valossa myös uusien omien varojen käyttö tähän tarkoitukseen ei ole tarkoituksenmukaista eikä eduskunnan aikaisempien kannanottojen mukaista.

Kokoavia huomioita jatkoneuvotteluihin. Talousvaliokunta huomauttaa, että uusien omien varojen mekanismit voivat ja niiden on syytä tukea unionin yhteisiä tavoitteita ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä kehityksestä, mutta se täytyy tehdä tavalla, joka ei vahingoita EU:n kilpailukykyä suhteettomasti verrattuna muihin maailmantalouksiin.

Talousvaliokunta on ilmaissut aikaisemmin (TaVL 15/2020 vp — U 64/2020 vp ja TaVL 4/2021 vp — HE 260/2020 vp) vakavan huolensa jo elpymispaketin ja sitä edeltäneiden (U 9/2020 vp, U 12/2020 vp, U 15/2020 vp) instrumenttien käytön tuomasta kollektiivisten vastuiden kumulatiivisuudesta ja sen vaikutuksesta budjettisuvereniteettiin ja julkiseen talouteen. Vaikka nyt päätöksenteon kohteena on kertaluonteinen toimi, on käsillä indisio siitä, että elpymispaketin myötä käytönotettu malli ei ole sillä tavoin kertaluonteinen kuin mitä esimerkiksi elpymispakettia koskevan valtioneuvoston kirjelmän ja hallituksen esityksen käsittelyssä on oletettu. Komission ehdotusten toteutuminen on askel fiskaaliunionin suuntaan ja sellaisena käynnistänee vaikeasti ennakoitavia kehityskulkuja. Talousvaliokunta ilmaisee erityisen painavan huolensa rahaston ehdotettuun mahdollisuuteen rahoittaa suoria tulotukia jäsenvaltioiden kansalaisille.

Talousvaliokunta pitää selvitettyinä, että rahasto ei poista vihreään siirtymään ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseen liittyviä ongelmien juurisyitä — sekä taloudellisia että jäsenvaltioiden kannustimiin liittyviä. Selkeä institutionaalinen viitekehys, jossa määritellään ilmastotoimien rahoitukseen osallistumisen ja etuisuuksien jako jäsenvaltioiden oman ja EU-tason kollektiivin välillä, on välttämätön: vastuiden ja valtuuksien epäsymmetria voi luoda isännättömän rahan ongelman ja heikentää jäsenvaltioiden kannustimia ilmastotoimien tekemiseen omin voimin.

Geotaloudellisen kilpailun kiristyessä on syytä kiinnittää erityistä huomiota eri instrumenttien kokonaisvaikutukseen EU:n ilmastotavoitteiden toteutumisen valossa. Talousvaliokunta toteaa, että valmiuspaketin jakautuminen sektorilainsäädännöiksi ja näiden esitleminen erillisissä valtioneuvoston kirjelmissä on omiaan hämärtämään kokonaiskuvaa ehdotetusta, laaja-alaisesta muutoksesta.

EU-alueen valtioiden julkisen talouden tilanteet ovat hyvin erilaisia. Jos jäsenvaltion on mahdollista saada yhteisesti kerätystä rahastosta omaan talouteensa liikkumavaraa ilman velvoitetta ta-

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp

loutensa tervehdyttämistöimiin, voi tällä olla talouksien uudistumista jarruttava vaikutus. Vastikkeettomaan tai ehdoiltaan huomattavan edulliseen tukeen liittyvää moraalikadon riskiä voidaan kuitenkin pienentää varmistamalla, että tuki kohdennetaan talouden suorituskykyä parantaviin kohteisiin.

Rahaston varojen myöntämistä varten komissio on luonut kaavan, joka ottaa huomioon väestön koon, kansantuotteen koon henkilöä kohden, haavoittuvien kotitalouksien määrän sekä asumiseen liittyvät polttoainepäästöt. Tällaisessa muodossaan rahasto voi kuitenkin hyödyttää enemmän absoluuttisesti rikkaita mutta sosiaalisesti eriarvoisia maita kuin sellaisia maita, jotka ovat absoluuttisesti köyhempiä mutta vähemmän eriarvoisia. Kaava on Suomelle epäedullinen.

Valmiuspaketti on enemmän kuin jäsenmaiden ilmastotoimien koordinaatiota: jatkoneuvotteluissa tullaan punninneeksi luottamus jäsenvaltioiden väliseen vastuiden oikeudenmukaiseen jakautumiseen. Tämän vuoksi tarvitaan selkeät suuntaviivat jäsenvaltioiden velvoitteiden kehittämisestä pitkällä aikavälillä. Ellei näin tehdä, on riski, että samalla kun rahaston avulla tasataan EU:n jäsenvaltioiden välisiä eroja sosiaalisin perustein, se johtaa pitkällä aikavälillä epäsymmetriseen rahoitusmekanismiin, jossa julkinen varojen uudelleenjakko on vailla sellaista ehdollisuutta, joka varmistaisi varojen tehokkaan käytön ja kohentaisi EU-alueen taloudellista suorituskykyä. Suomen tulee jatkoneuvotteluissa edistää toimintalinjaa, jolla voidaan varmistaa, että yhteisesti kerätyt varat tulevat käytetyiksi tehokkaasti ja niiden käyttöön liittyy rakenneuudistuksia, jotka tukevat talouden kasvua ja valtioiden velanhoitokykyä.

Unionin uusia tuloja tarvitaan lähivuosina erityisesti elpymisrahaston lainan takaisinmaksuun (ks myös VaVM 4/2021 vp). Tässä pääperiaatteessa pitäytyminen edistäisi myös sellaista pitkän aikavälin taloudellista liikkumavaraa, jota tarvittaneen myös uusien ilmastotoimien toteuttamiseksi tulevaisuudessa. On selvää, että nyt käsitellyssä oleva valmiuspaketti ei ole ainoa eikä viimeinen ilmastonmuutoksen hillintää tavoitteleva lainsäädäntökokonaisuus.

Tarkoituksenmukaisesti kohdennettuna ja ajoitettuna vihreään siirtymään kohdennettavat resurssit voivat toimia vipuna sellaisille uusille avauksille, jotka muutoin jäisivät toteutumatta. Ottaen kuitenkin huomioon jo olemassa olevat vihreään siirtymään ja vähähiilisyteen liittyvät instrumentit talousvaliokunta pitää tarkoituksenmukaisena nojautua ensisijaisesti niiden käyttöön täysin uuden rahaston perustamisen sijaan. Talousvaliokunta tähdentää, että komissiolla on mahdollisuus monin muin tavoin ohjata jäsenvaltioita toteuttamaan toimia, joilla saavutettaisiin tämän rahaston tavoitteita.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyin täsmennyksin ja täydennyksin.

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp

Helsingissä 19.11.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sanni Grahn-Laasonen kok

varapuheenjohtaja Hanna Kosonen kesk

jäsen Atte Harjanne vihr

jäsen Hannu Hoskonen kesk

jäsen Eeva Kalli kesk

jäsen Pia Kauma kok

jäsen Riitta Mäkinen sd

jäsen Matias Mäkyne sd

jäsen Sakari Puisto ps

jäsen Janne Sankelo kok

jäsen Veikko Vallin ps

varajäsen Hanna Holopainen vihr

varajäsen Hilikka Kemppi kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller

**Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp
Eriävä mielipide 1**

Eriävä mielipide 1

Perustelut

28. Valtiovarainvaliokunnan aikaisemman kannan (VaVM 4/2021 vp — HE 260/2020 vp) nojalla sosiaalirahasto tulisi yksiselitteisesti hylätä, sillä se on sitoutumista toimiin, jotka muokkaavat Euroopan unionia epäsymmetrisen tulonsiirtounionin suuntaan. Hylkäämistä puoltavat myös rahaston tarpeellisuuden kyseenalaisuus sekä Suomen kansallinen etu tulevaisuutta ajatellen. On pidettävä todennäköisenä, että jos yhdestäkään huomattavia nettomaksuja ja -velvoitteita Suomelle aiheuttavasta ehdotuksesta ei kieltäydytä, niitä tulee jatkossa vain enemmän. Ainoa konkreettinen keino, jolla Suomi voi vähentää EU:n laatimia Suomelle haitallisia esityksiä, on kieltäytyä niistä edes joskus.

Helsingissä 19.11.2021

Veikko Vallin ps
Sakari Puisto ps

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp
Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

55-valmiuspaketissa vahvistetaan sekä laajennetaan päästökauppaa. Päästöhinnittelusta aiheutuisikin kustannuksia, joiden vaikutukset heijastuvat välillisesti ja välittömästi erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin kotitalouksiin, tieliikenteen käyttäjiin ja mikroyrityksiin.

Valtioneuvoston U-kirjelmä (U 61/2021 vp) käsittelee EU:lle suunniteltavaa ilmastotoimien sosiaalirahastoa (Social Climate Fund), jolla kompensoitaisiin 55-valmiuspaketin tuomaa taloudellista taakkaa mm. haavoittuvassa asemassa oleville kotitalouksille, tieliikenteen käyttäjille ja mikroyrityksille eri puolella unionia.

Rahasto rahoitettaisiin siten, että jäsenmaat luovuttaisivat neljäsosan uuden tieliikenteen ja rakennusten lämmityksen päästökaupan huutokauppatuloista EU:n omiksi varoiksi. Ehdotus edellyttää muutoksia EU:n omia varoja koskevaan päätökseen. Lisäksi päätöstä monivuotisesta rahoituskehiksestä olisi muutettava. Tästä syystä Kokoomuksen valiokuntaryhmä vastustaa esitystä EU:n ilmastotoimien sosiaalirahastoa.

Kokoomuksen valiokuntaryhmä katsoo, että jos massiivisilla tulonsiirroilla palkitaan niitä maita, jotka ovat hoitaneet ilmasto- ja energiatehokkuustoimensa huonommin kuin Suomi ja monet muut vastuulliset maat, käytäntö paitsi että se on epäoikeudenmukainen johtaa myös päästöjen lisääntymiseen, kun rahaa ohjataan vähemmän energiatehokkaissa maissa fossiilisten polttoainesten käyttöön.

Näemme, että rahasto on tarpeeton alisuoriutujien tukikeino, jossa käytännössä siirretään kymmeniä miljardeja euroja rahaa niille jäsenmaille, joissa päästöt asukasta kohden ovat korkeimmat: Suomi joutuisi muun muassa puolalaisten tai romanialaisten kohoavien sähkölaskujen maksajaksi.

Kokoomuksen valiokuntaryhmä ei hyväksy EU:n kehittämistä epäsymmetriseksi tulonsiirtounioksi. EU:n omia varoja ei tule käyttää kansallisen sosiaaliturvan rahoittamiseen. Kokoomus katsoo, että EU:n omat varat tulee käyttää elvytysvelan (NGEU-velka) maksuun, ja toisaalta, että sosiaaliturva ei kuulu eikä sen pidä kuulua EU:n toimivaltaan.

Suomen tulee osallistua aktiivisesti keskusteluun unionin uusista omista varoista ja arvioida tulevia ehdotuksia, kuten hiilidioksidipäästöjen tullimekanismia ja digitaaliveroa. EU:n omia varoja kehittämällä voidaan esimerkiksi vähentää elpymisvälineen takaisinmaksusta jäsenvaltioille aiheutuvaa maksuosuutta. Muutokset omien varojen järjestelmään eivät saa suhteettomasti lisätä Suomen maksuosuutta. Päätökset EU:n omista varoista tulee säilyttää yksimielisen päätöksenteon piirissä. Komission esittämistä EU:n uusista tulolähteistä muovivero ja päästökauppajärjestelmän laajentaminen ovat Suomelle edullisia tapoja kasvattaa EU:n omia varoja.

**Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp
Eriävä mielipide 2**

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon ja

että suuri valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan kannanoton:

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin EU:n sosiaalirahaston perustamisen estämiseksi.

Helsingissä 19.11.2021

Sanni Grahn-Laasonen kok
Pia Kauma kok
Janne Sankelo kok

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp Eriävä mielipide 3

Eriävä mielipide 3

Perustelut

Komission ehdotus ilmastotoimia koskevan sosiaalirahaston perustamisesta on järjestyksessään toinen Euroopan unionin tukipaketti. Ensimmäinen tukipaketti hyväksyttiin eduskunnan suures-
sa salissa 17.5.2021. Tuota ensimmäistä tukipakettia, jota elvytyspaketiksi yleisesti kutsutaan, vietiin läpi vakuuttamalla sen olevan kertaluonteinen. Tämä ensimmäinen elvytyspaketti rikko-
i EU:n suuren periaatteen, joka kieltää toisten jäsenvaltioiden avustamisen sen joutuessa vaikeaan
rahoitusasemaan. Jokaisen jäsenvaltion on huolehdittava omista talousvastuistaan. Aikoinaan
vuonna 1993 Maastrichtin sopimukseen otettu no bail out -sääntö tuli osaksi EU:n perussopimus-
ta nimenomaan pienten jäsenmaiden vaatimuksesta. EU sai tuolloin sekä poliittista että taloudel-
lista päätösvaltaa, jonka pelättiin johtavan tilanteeseen, jossa pienet jäsenmaat joutuisivat suu-
rempien jäsenmaiden velkojen maksajiksi tai takausvastuuseen. Toinen elvytyspaketin aiheutta-
ma iso periaatteellinen muutos oli, että EU-komissio sai läpi tahtonsa yhteisen velanoton periaat-
teesta, jonka avulla EU saa ottaa velkaa toimintansa rahoittamiseen. Perussopimus kieltää ve-
lanoton EU-budjetin kattamiseksi. Erikoisesti varsinkin suuren valiokunnan tulee ottaa huo-
mioon, että valtiovarainvaliokunta linjasi lausunnossaan ensimmäisestä elvytyspaketista, että
tukipaketti ei saa olla ennakkotapaus, jos uusia tukipaketteja aiotaan tehdä. Samoin perustuslaki-
valiokunta ensimmäistä tulipakettia käsitellessään linjasi, että tällaisten pakettien hyväksyminen
tulee tehdä perustuslain säätämisyjärjestyksessä 2/3 äänenenemmistöllä suuressa salissa. Nämä
valiokuntien lausunnot eduskunta hyväksyi 17.5.2021 määräenemmistöllä perustuslain mukai-
sesti, ja ne sitovat kaikkia eduskunnan valiokuntia, erityisesti suurta valiokuntaa, joka vastaa
eduskunnassa EU-asioista.

Kun ensimmäistä tukipakettia käsiteltiin eduskunnassa keväällä 2021, oli vahvasti esillä tukipa-
ketin mahdollinen seuraus uusista tukipaketeista. Tuolloin EU:n talouskomissaari Valdis Dom-
broskis vakuutti antamassaan tiedotteessa 11.5.2021, että EU-komissiolle on selvää, että "elpy-
misrahasto on kertaluonteinen, ainutlaatuinen ja ajallisesti rajattu". On kiistatonta ja erittäin moi-
tittavaa, että EU-komissio johti viime keväänä tietoisesti Suomea harhaan julkaisemalla valheel-
lisen tiedotteen juuri sillä hetkellä, kun Suomen eduskunta valmistautui päättämään elvytyspake-
tista. Suomen eduskunnalla oli tuolloin täysi luottamus siihen, että uusia tukipaketteja ei tule.
Vielä vakavammaksi asian tekee, että lupaus kertaluonteisesta tukipaketista rikotaan nyt saman
komission esittämällä uudella tukipaketilla. Demokraattinen päätöksenteko ei voi missään yhtey-
dessä perustua valheelliseen tietoon ja harhaan johtamiseen.

Suomi joutuu taas maksajan osaan tässä toisessa tukipaketissa, kun nettomaksuosuutemme on yli
800 miljoonaa euroa. Vakavinta Suomen kannalta tässä toisessa tukipaketissa on se, että tällä esi-
tyksellä hyväksytyksi tullessaan vahvistetaan Euroopan unioniin tulonsiirtounioni, vaikka sään-
töjen mukaan se on nimenomaan kielletty. Toinen tukipaketti rahoitetaan verottamalla EU-kan-
salaisia päästökaupan kautta kerättävillä maksuilla. Nämä omien varojen käytöksi EU:n kielen-
käytössä nimetyt rahankeruun menetelmät ovat nyt käyntiin polkaistavaa EU-verotusta. Senkään
ei pitänyt olla sopimusten mukaan mahdollista, kun veropolitiikka kuuluu yksiselitteisen selvästi
kansalliseen päätösvaltaan. Nyt ollaan hyväksymässä fiskaaliunionia, joka on välttämätön edel-

Valiokunnan lausunto TaVL 51/2021 vp
Eriävä mielipide 3

lytys EU:n liittovaltion perustamisessa. EU-perussopimusta muutetaan jäsenmaita kuulematta ja EU:n asianmukaista menettelyä tietoisesti rikkoen.

Lopuksi.

Tällä toisella tukipaketilla siirretään Suomen kansallista toimivaltaa EU-komissiolle, joka saa oikeuden delegoiduilla asetuksilla yhä enemmän puuttua Suomen itsenäisen päätösvallan piiriin kuuluviin asioihin. Talousvaliokunta on eri EU-asioita koskevien lausuntojen yhteydessä korostanut koko ajan Suomelle kasvavien taloudellisten vastuiden aiheuttamaa riskiä, joka lisää Suomen taloudellisia vastuita ja velkaa etukäteen vaikeasti arvioitavalla tavalla. Nyt velkaannumme parhaan nousukauden aikana, mikä on täysin kestämatöntä taloudenpitoa. Lähes huomiotta on jäänyt mahdollisuus Suomen luottoluokituksen heikkenemisestä, mikä johtaisi valtionvelan välittömään koron nousuun ja budjettileikkauksiin.

Tämän johdosta katson, että nyt käsittelyssä oleva toinen EU:n tukipaketti tulee eduskunnan valiokuntakäsittelyn aikana hylätä edellä mainituilla perusteilla. Pelkkä kriittinen suhtautuminen johtaa vääjäämättä paketin läpimenoon EU:ssa, mikä olisi Suomelle erittäin vahingollista.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 19.11.2021

Hannu Hoskonen kesk